

ИВАН ВЪРГОВ
РАКОВИНА ЗА СЕДЕМ
ПИАСТРА

chitanka.info

Гледано отгоре, Червено море е нечисто синьо, със зелени плитчини и яка от утаена сол. Пустинята е разръфала бреговете му в заливи, протоци и лагуни, сред които — почти островен — е градът. Един град без пушеци, без заскрежен асфалт и унило скърцащи трамваи. Всичко в него е бяло, осветено като на сцена, обилно поръсено с прах и подправено с дразнещи миризми от многобройните ресторантчета. Къщите в центъра крият оскъдните си сенки под чадър от каменни сводове. В сенките, на плетени столове, мъжката част от населението бавно сърба кафе. Уличните шивачи тракат с машините си. По витрините на фотографите са накачени снимки на усмихнати тъмнокожи красавци. Красавците са от племето шалюки, но всичко това — шалюките, уличните шивачи и дразнещите миризми — ще е после, а сега самолетът бързо потъва в горещия въздух, под нас наедряват вили с плоски покриви, полусъборени като след ураган къщички, леки коли направо през пясъците. Височината се топи с рязка болка в ушите.

Кацаме.

Ако затворя очи, ще си представя съвсем точно летището с ниски постройки, бухналите палми, мързеливата камила край пистата, а след това и митничарите, всички с очила и малки мустачки, които попълват прилежно безкрайните си формуляри. Споменът е жив и ясен, макар да са минали доста години. Може би е така, защото това беше първото ми пътуване из Африка. Може да е заради раковината. Има обаче странно противоречие между фотографичната точност, с която помня всички подробности, и подсъзнателното желание да забравя тази история — съвсем, ако е възможно. Това впрочем е доста банален признак за гузна съвест и аз знам защо е така.

Но да бъде последователен.

Купих раковината чак надвечер, след като бях ходил вече на лов за корали. Защото аз ходих и на лов за корали, а как иначе? Едно портокалово такси ме доведе до нажежения плаж и мръсната крайбрежна ивица вода с локви от мазут. Петдесет метра по-навътре морето се оказа чисто и прозрачно, а дъното — покрито с корали: бели, розови, синкави и жълти, като храсти и еленови рога, като игленици и гъби. Гмурках се с наивната лакомия на новоизпечен покорител на тропиците, хвърлях със съжаление току-що отчупените клонки, защото откривах по-красиви... и не обръщах внимание, разбира се, на

подозрителната слуг, която шаваше из дантелените им дупчици. Половин час по-късно тя започна да излъчва такава воня, че се наложи да изхвърля и най-славните си трофеи, възмутен и разочарован. Срам не срам, тръгнах към пазара, където коралите се продават изварени и лакирани.

Винаги съм мислел, че най-лесна за доказване от всички философии е тази на фаталистите. И наистина: почти случайният ми престой в града край Червено море, зверската горещина в хотела и позорният край на лова на корали — всичко ме водеше като по добре скроен сценарий към пазара, към онази единствена сергия, на която — сред куп евтини боклуци — ме чакаше раковината, самата тя с вид на евтин боклук. От гледна точка на раковината обаче нещата сигурно изглеждат иначе. Аз бях лошият ѝ шанс; ако не бях аз, тя може би щеше да се перчи един ден в най-големия музей на света или в ръцете на най-прочутия професор.

Както и да е.

Пазарът под каменните сводове вдигаше шум за всяка продадена дъвка колкото за презокеански кораб. Моята сергия и моят продавач ме чакаха в един забутан, лошо осветен ъгъл, сред миризми на печена риба и гниещи плодове. Сериозният мъж в бяла галабия на чудноват английски ми предложи стоката си: златни пръстени с рубини колкото лешник; откраднати от Археологическия музей в Кайро статуетки; също и личния талисман на последния вожд на шалюките — всичко това на половин цена, защото съм му бил симпатичен. На мен пък продавачът ми стана симпатичен, защото ме лъжеше без особено старание, само от уважение към занаята си. Избрах три разкошни корала, лъскаво лакирани, талисмана на последния вожд — фигурка от тежко черно дърво, и оловен нож в ножница от змийска кожа, с гривна за окачане над лакътя. Общата цена на тези съкровища бързо падна от десет на една лира, продавачът ме благослови, доволен от сделката и, все така сериозен, измъкна изпод купчината евтини боклуци неугледна, овехтяла на вид и мътна на цвят раковина. „Седем пиастра“, каза той. Нямам нищо против числото седем, както и против всички други числа, но все пак странно е, когато на африканския пазар ти предлагат нещо на смешно ниска и незакръглена цена. Това учуди дори мен, новака. „Пет пиастра“, казах аз, но човекът този път не искаше да се пазари и повтори упорито: „Не, господине, седем пиастра“.

Амбицирах се. „Добре, вземам я за десет!“ Търговецът пое избелялата банкнота от десет пиастра, подаде ми раковината, няколко жълти монети с дупка по средата — точно три пиастра, и все така сериозно каза: „Благодаря ви, че я взехте, господине“ Тръгнах си смутен, без да зная точно защо.

Хотелската стая приличаше на въртолет заради гигантската перка на вентилатора, която лениво се въртеше под тавана и разместваше задушната топлина между високите стени. Обзе ме виеща носталгия, точно според закона за розовия цвят на далечните разстояния. Спомних си с умиление мрачната ноемврийска София и унило скърцащите трамваи, изпълнени с кихавици. Опитах да се приспя с някакво английско списание, като пушех жадно — типична реакция на необичайните преживявания. В стаята нямаше пепелник и аз изтръсках пепелта в неугледната раковина, която купих за седем пиастра. Доста по-късно осъзнах едно автоматично отбелязано впечатление — от раковината леко духаше, но димът от угарките по непонятни причини не излизаше навън.

Трябва да е било към полунощ, когато отидох в банята с пожълтели от времето плочки, за да почистя раковината-пепелник. Тръсках я дълго, докато се ядосах на глупавите ѝ извивки, но отвътре не падна нито прашинка. Тогава реших да я измия както трябва и я подложих под топлата струя от крана. Минаха около десет секунди. Десет секунди изглежда, е времето, за да разбере човек, че нещо не е в ред. Струята изчезваше в раковината. Оставих я да тече една, три, пет минути... достатъчно време да се напълни цяла кофа — струята изчезваше безследно. Що за мистика! Затворих крана и обърнах раковината. Нито капка вода не изтече от нея. Това ми се стори съвсем естествено, защото, ако в една раковина изчезва кофа вода, нормално е от нея да не се излее нито капка. Сложих я до ухото си. Тя дори не издаваше шум на морски прибой, както е прието за почтена черупка от този вид, може би защото широкият ѝ край беше силно нащърбен. Дълбоко в себе си сигурно съм непоправим педант, тъй като не понасям повредени предмети. Но в раковината имаше и нещо друго, което дразнеше — формата ѝ. Аз съм инженер и последните ми сведения по зоология са почерпани от телевизионната поредица „Познавате ли животните?“. От нея обаче ми е известно, че раковините от този вид — независимо дали са от Червено море, или от плитчините

край Несебър, имат едно общо свойство: варовиковата им спирала е точно със седем витки и половина. Половинката ме нервира най-много. Цялото това програмирано подобие прозрачно намеква за някаква древна, най-първа прараковина, наследниците на която с тъпо упорство, траещо милиони години, спират точно по средата на осмата витка, като че някой им казва „Стой!“. Зад думичката Някой напоследък наднича един доста зловещ образ на асистентче от другия край на Галактиката, което е конструирало биороботите на Земята (и мен, и вас!), с всичките им витки, крайници и носталгии, и сега слуша хоботестия академик да крещи: „Некадърник! Провали опита! Пълен брак! От утре отиваш в производството!“. Зеленото асистентче почервява от срам и протяга пипало към копчето, под което пише „Земя — изкл.“ Чели сте подобни дивотии из фантастичните книжки, предполагам. Аз обаче съм върл реалист и ми е ясно, че седемте витки и половина на онази най-първа раковина са били точно определени от земното притегляне, от състава на атмосферата и на морската вода, а може би от отношението на облачните и слънчевите дни или от количеството цветен пращец във въздуха. Ясно ми е също, че тези седем витки и половина са, така да се каже, бебешка снимка на Земята от времето, когато вулканите са кипели като чайници и топлите още океани са избирали формата на бреговете си. Ясно ми е... и все пак това ме ядосва.

Моята раковина имаше повече от девет витки.

Стара, прастара, помътняла от старост, пълна с цяла кофа вода, от която не можеше да изтече обратно нито капка — тя имаше девет витки и нещо. От нацърбената ѝ фуния лекичко духаше.

Горещата стая на стария хотел се носеше нанякъде като въртолет, теглена от перката на гигантския вентилатор под тавана — далеч от моята мъглива София, от побелелия вече Черни връх и тъжните голи клони на дърветата. Държах в ръцете си раковината, която не искаше да шуми като прибор, но нямаше нищо против да погълне съдържанието на местния водопровод. Не можеше да става и дума за сън. В мен се размърда и заоглежда войнствено човекът на точните науки.

През следващия половин час опитвах да напълня раковината като спестовна касичка с наши стотинки и продупчени местни монети, със смачкани цигарени кутии, дъвки, капачки от пепси-кола и цяла кесийка

захаросани бадеми, която бях купил някъде по летищата. От време на време обръщах и тръсках черупката без сериозна надежда, че нещо ще излезе обратно, просто така — за чистота на експеримента. Предметите влизаха някъде докъм шестата витка, където спиралата ставаше фактически непроходима, и там изчезваха — безшумно, като че ли ги пусках от балкона на десетия етаж. „Ехе — казах злорадо, — има и по-хитри начини!“, след което закачих най-тежката продупчена монета за дълъг конец и я спуснах в раковината така, както се спуска въдица в езеро. Монетата безмълвно потъна, конецът се плъзгаше между пръстите ми, имах странното чувство, че монетата става все по-тежка и пада все по-бързо надолу. Конецът свърши — пресметнато на око, беше някъде около петнайсет метра. Започнах внимателно да го изтеглям обратно, като рибар, който не знае дали ще извади някоя безобидна рибка, акула или морска мина.

Извадих монетата. Тя беше влажна и имаше лек дъх на озон, струва ми се. Сега пък озон! Откъде накъде?!

В този момент ми хрумна нещо, което можеше да мине за гениално. Спускането на монетата беше спускане в някакво неочаквано, невъзможно и все пак напълно реално пространство, цяла бездна; тренираното ми съзнание лесно го свърза с представата за времето. Трескаво свалих ръчния си часовник от металната му гривна, завързах го с конца. Спуснах часовника в раковината. Течният кристал изписваше: 01:12:36... 01:12:37... Взех нервно списанието; от опит знам, че една страница се чете за около десет минути. Напъхах в себе си цяла колонка скучни любопитни факти и някакъв невзрачен разказ. Бях толкова възбуден, че запомних всичко, което четох тогава, помня го и досега:

... някои видове морски хищници никога не страдат от инфекциозни заболявания и изобщо се отличават със завидно здраве; всички случайни рани при тях зарастват с необикновена бързина...

Прочетох цялата страница, постоях няколко минути със затворени очи, за да е сигурно, че не съм чел прекалено бързо — и предпазливо изтеглих часовника. Чувствувах се като пред вадене на

зъб. Исках всичко да е наред, без фокуси, но щях да се учудя, ако беше така.

Течният кристал показваше 01:12:43... 01:12:44... 01:12:45...

Знаех какво трябва да направя — теоретично поне. Раковината се нуждаеше спешно от рентгенов преглед, от облъчване с ултразвук, гама-лъчи и всичко, което е измислила науката за надничане през запушени ключалки, наречена интроскопия. Неестествената черупка трябваше да бъде изследвана с оптични сонди и по още сто умни начина, но аз изпитвах желание да я разбия — сега, тук, веднага! — за да разбера кой си прави номера с материята и времето, желание на човек, който твърдо вярва в непоклатимите закони на хилядократно повтореното си ежедневие, диво желание да разбера какво става, също като онова, което кара хората с риск за кожата си да се навират между атомите или сред звездите. Вържях се от банята с дълго парче ръждива тел и започнах да мушкам непознатото нещо, скрито в извивките на раковината. Мушках с непонятно ожесточение, като че бях затворен в съвършено тъмна стая с неизвестен враг, от който зависеше животът ми. Имах чувството, че държа в ръцете си някакъв друг, цял, отделен свят, моята ръждива шпага го пронизваше с ярост, смътно в себе си исках да съм сигурен, че този свят е пуст, и тогава отдалече, от милиарди километри се чу рев... или вик... или хриптене... нечовешко, но и неживотинско... болка и изненада... неугледната, безжизнена раковина, която гълташе продупчените монети като повреден телефонен автомат, викаше с глух, далечен глас, спиралната акустика не го усилваше и не го правеше по-близък, а само подчертаваше безумната му отдалеченост. Ръцете ми трепереха, когато измъкнах ръждивата тел. На върха ѝ имаше няколко гъсти жълти капки. Гледах парчето тел почти в паника. Изпитвах суеверен ужас от жълтите капки. Захвърлих по-далеч от себе си това, което можеше да бъде кръв — жълта кръв! — захвърлих раковината и изтичах на верандата.

Африканската нощ беше тъмна, с безмълвно стаени палми и прозрачен блясък на звездите. Те приличаха... те приличаха на самите себе си: огнени кълба, отдалечени на немислими разстояния от нас и помежду си, струпани в привидно абсурдна блъсканица пред очите ни — най-невероятната и грандиозна картина, която човек може да наблюдава всяка ясна нощ. Осезаемата дълбочина на нощното небе ме

потискаше, бях на дъното на някакъв съд, изпълнен с пустота и звезден блясък, който се разширяваше над мен към безкрайността, завихрена от спиралите на Галактиката в гигантска раковина. И тогава видях... представих си... във всеки случай, това не беше сън или халюцинация... как отгоре падат горящи снаряди, обвити в отровен никотинов дим... звездите изригнаха разрушителни потоци вода... тежки воденични камъни изпълниха пространството с грохот... и като в мъчителен кошмар от спиралите на Галактиката се втурна ръждиво острие, нацелено право в мен, неотвратимо и програмирано да убива.

Представям си снизходителните ви усмивки. Защитни реакции на претовареното съзнание, има го във всяка книжка по елементарна психология, нали? Все едно! Можете да се усмихвате, но тогава се почувствувах на мястото на онези от раковината. (Не ме питайте какво значи „онези“!). Защото съм сигурен, че тя е била част от друг един свят, и че деветте витки са визитна картичка на друго притегляне, на друга радиация, на друга атмосфера... Отделен е въпросът, как тази визитна картичка е попаднала при нас. Оставена нарочно? Забравена? Загубена? От кого?... Или раковината съществуваше едновременно Тук и Там, като допирна точка между две различни пространства, в която мащабите и разстоянията губеха установения си смисъл?

Нямам що-годе сваятна теория. Знам само, че формата на раковината — на коя да е раковина — съдържа простата и плашеща идея за пространство, което се всмуква като смерч от безкрайно голямото към безкрайно малкото... или от безкрайно близкото към безкрайно далечното... Смерчът на моята раковина водеше някъде и аз досега мисля за нея като за врата, неочаквано отворила се пред мен. А може би тези врати са много и ние просто нямаме достатъчно въображение, за да ги открием?

Хората мъчно се разделят с обичайните си представи, дори във фантазиите си. Кой е казал, че чуждите светове са обезателно на еднколко си светлинни години от нас? И че ще можем да ги достигнем чак когато построим някакви свръхракети? Ами ако тези светове са тук, наоколо, и пътуването до тях е само едно протягане на ръка? Или случайно спиране пред случайна сергия, забутана сред глъчката и миризмите на далечния африкански пазар...

Сега ще ви кажа какво стана с раковината.

Сигурен съм при това, че ме подозирате във възможно най-непочтения финал на тази история. Прави сте и аз мога само да съобща подробностите.

Закачих с ръка раковината, наистина случайно, тя падна от масата върху пода-мозайка и се пръсна на парчета. Множество парчета, големи и малки, помътнели от старост отвън и лъскаво гладки отвътре. Повреденият телефонен автомат бе изгълтал моите монети и угарките и те бяха изчезнали. Ровех из парчетата, опасявайки се да не видя отново жълтите капки, но варовиковите отломки сухо тракаха. Нищо повече не мога да добавя.

Напуснах града край Червено море след два дни. Не взех за спомен нито късче от раковината — навярно по същата причина, поради която бих искал да забравя всичко това. Съвсем, ако е възможно.

Най-изтощителното чувство е чувството за вина. Особено, когато не знаеш пред кого си виновен.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.